

MEI RESPEKT, .. *DÁT* BYNT

MEI RESPEKT, .. *DÁT* BYNT

Voorwoord

Respect is een kernthema van het CDA. Het respect moet uit de samenleving zelf komen. En begint bij gezin en familie. Dit houdt in dat er een beroep op je gedaan wordt om elkaar de ruimte te geven en rekening te houden met de wederzijdse belangen. Het kan ook dynamiek scheppen in de samenleving. Het gaat dan om het samen met maatschappelijke partners werken aan nieuwe vormen van met elkaar omgaan, met als resultaat dat die gemeenschap sterker wordt. En dat is waar het CDA Tytsjerksteradiel voor wil gaan.

1. **Uitgangspunten**
2. **Het bestuur**
3. **Leefbaarheid en veiligheid**
4. **Gezinnen, jongeren, senioren en gehandicapten**
5. **Onderwijs**
6. **Participatie, zorg en sociaal beleid**
7. **Vrijwilligers, sport, Fryske taal en cultuur**
8. **Ruimtelijke ordening, wonen en landelijk gebied**
9. **Economische ontwikkeling, arbeidsmarkt en werkgelegenheid**
10. **Milieu, water, verkeer en vervoer**
11. **Middelen**

1. Uitgangspunten

Het CDA is een brede volkspartij, geworteld in alle lagen van de samenleving. Daarom biedt het plaats aan mensen die zich aangesproken voelen door het christendemocratische gedachtegoed. Ons bindt, naast geloof in democratische waarden, de Bijbelse boodschap als grondslag en inspiratiebron bij het zoeken naar oplossingen voor hedendaagse problemen. Het gaat daarbij steeds om mensen. Menselijk geluk, waardigheid en wederzijds respect, veiligheid en geborgenheid, zorg voor elkaar, gemeenschapszin; dat zijn de constanten.

Uitgangspunten

Het CDA hanteert vier uitgangspunten die in onderlinge samenhang het christendemocratisch gedachtegoed inhoud geven.

1. Gerechtigheid.

Het CDA zet zich in voor een samenleving waarin Bijbelse gerechtigheid kan opbloeien. De rol en taak van de overheid is te streven naar publieke gerechtigheid. Op het publieke terrein van de samenleving behoort de overheid in wetten en beleid het recht tot gelding te brengen en rechtvaardig te regeren en daarin met name de belangen van sociaal en economisch zwakkeren te beschermen.

2. Solidariteit.

Solidariteit laat zien dat mensen 'boodschap' hebben aan elkaar. Van de sterken mogen offers gevraagd worden ten gunste van de zwakken. Solidariteit overstijgt grenzen, zowel van de eigen sociale groep als van het eigen land. De overheid hanteert het solidariteitsbeginsel vanuit haar eigen taak. Zij garandeert de vloeren in de sociale zekerheid. Ook doet zij een appèl op burgers en maatschappelijke organisaties om te werken aan maatschappelijke ontplooiing met en voor mensen.

3. Gespreide verantwoordelijkheid.

Mensen en hun maatschappelijke verbanden moeten zich in overeenstemming met hun bestemming kunnen ontplooiën. Overeenkomstig de publieke gerechtigheid als norm voor het overheidsbeleid, moet de overheid die verantwoordelijkheid van mensen en organisaties erkennen en bevorderen, en hun de ruimte en mogelijkheden geven om dat waar te maken.

4. Rentmeesterschap.

Rentmeesterschap wil zeggen dat de mens zorgvuldig moet omgaan met zijn of haar omgeving. Die omvat niet alleen het natuurlijk milieu, maar ook de omgang met gaven en talenten op het gebied van wetenschap, techniek, arbeidsverdeling en cultuurvorming. Rentmeesterschap duidt op verantwoordelijkheid voor het bewaren van onze aarde en haar bewoners. De natuur is gegeven om ervan te genieten, van haar vruchten te leven, maar ook om deze mogelijkheden intact te laten en te bewaren.

2. Het bestuur

Het CDA is een christendemocratische partij en fundeert al haar handelen op de daarbij behorende waarden en normen. Het is belangrijk dat burgers zo veel mogelijk bij het bestuur van onze gemeente worden betrokken. Daarnaast pleit het CDA Tytsjerksteradiel voor een daadkrachtige en betrouwbare overheid waarbij transparantie, samenwerking en vertrouwen centraal staan.

Het CDA Tytsjerksteradiel wil de navolgende uitgangspunten onderstrepen:

1. Grote betrokkenheid van de burgers en een open dialoog waarbij een appèl wordt gedaan op ieders eigen en gezamenlijke verantwoordelijkheden.
2. Betrouwbaar en transparant zijn.
3. Naleving van de vastgestelde regels en geen overbodige regelgeving.
4. Het CDA verwacht van de gemeentelijke overheid een dienstverlenende houding.
5. Het CDA doet een beroep op de burgers om respectvol met elkaar om te gaan.
6. Het CDA kiest vooralsnog voor een zelfstandig voortbestaan van de gemeente Tytsjerksteradiel. T.b.v. kwaliteit en continuïteit van het gemeentelijk takenpakket is nauwe samenwerking met Achtkarspelen gewenst. Een samengaan op termijn wordt niet uitgesloten.

3. Leefbaarheid en veiligheid

De zorg voor veiligheid van burgers en effectieve bestrijding van criminaliteit is een kerntaak van de overheid. In de christendemocratische visie is voorkomen, opsporen, vervolging en bestraffing van criminaliteit een praktische vertaling van de rol van de overheid bij het gestalte geven aan publieke gerechtigheid.

De gemeente dient een gemeenschap te zijn waar iedereen meedoet en zich veilig voelt.

Daarbij gaat het om de volgende drie taken:

1. Overlast bestrijden en tegengaan.
2. Preventie.
3. Participatie en handhaving.

Sociale samenhang acht het CDA van groot belang. De burger moet zelf mee (kunnen) doen.

De leefbaarheid in dorp en buurt moet zo veel mogelijk worden behouden c.q. worden vergroot.

Het CDA Tytsjerksteradiel wil zich voor de volgende zaken inzetten:

1. Geen coffeeshop in onze gemeente toestaan.
2. Stimulering van sociale samenhang in de dorpen.
3. In het kader van preventie jongeren de gelegenheid geven om actief bezig te zijn met bijvoorbeeld sport, drama, muziek.
4. Het initiatief nemen tot vervroeging van de sluitingstijden van de horeca en deze af te stemmen met de buurgemeenten.
5. Stimuleren van de totstandkoming van multifunctionele centra. Bij multifunctionele centra moeten we denken aan het clusteren van activiteiten zoals op het terrein van welzijn en gezondheid.

4. Gezinnen, jongeren, senioren en gehandicapten

Het CDA vindt familie en gezinsleven belangrijk. In gezins- en familieverband groeien kinderen op. Door opvoeding wordt kinderen geleerd met regels en verantwoordelijkheden om te gaan. Het is een feit dat het overgrote deel van de ouders er in slaagt om aan steeds hogere eisen en verwachtingen te voldoen als het gaat om de opvoeding van kinderen. Aan een aantal groepen en zaken dient de overheid speciale aandacht te geven, zoals gezinsbeleid, jongeren, gehandicapten en senioren.

Het CDA Tytsjerksteradiel wil zich voor de volgende zaken inzetten:

1. De ouders ondersteunen bij de opvoeding.
2. De huidige kwaliteit van het Centrum voor Jeugd en Gezin continueren en de dienstverlening verbreden.
3. Jongeren en hun organisaties worden betrokken bij beleidsvorming en de totstandkoming van voorzieningen voor de jeugd.
4. Jongeren verdienen goede voorlichting over sport, voeding, de gevolgen van alcohol- en drugsgebruik en gokverslaving.
5. Gehandicapten een leefsituatie bieden die zoveel mogelijk is geïntegreerd in het dorpsleven.
6. Senioren de gelegenheid bieden zo lang mogelijk zelfstandig te kunnen blijven wonen.
7. Mantelzorgers ondersteunen en begeleiden.
8. Het optimaal benutten van kennis en vaardigheden van de senioren bij actieve participatie in de maatschappij.
9. Actief beleid ten aanzien van het creëren van een ruimte voor het samenzijn van de jongeren.

5. Onderwijs

Opgroeïende kinderen moeten in onze gemeente de kans krijgen hun talenten te ontwikkelen en te benutten. Om dit te kunnen bereiken is volgens het CDA Tytsjerksteradiel een hoge kwaliteit van het onderwijs onontbeerlijk. Het CDA staat voor gespreide verantwoordelijkheid. De vrijheid van onderwijsinrichting is een verworvenheid waarvoor het CDA staat. Vrijheid betekent echter ook het dragen van eigen verantwoordelijkheid.

Het CDA is en blijft van mening, dat ouders de eerst verantwoordelijken zijn voor de opvoeding. Bij problemen met kinderen wordt ouders dringend gevraagd mee te werken aan ouderbegeleiding of het volgen van een cursus.

Het CDA Tytsjerksteradiel wil zich voor de volgende zaken inzetten:

1. Een doorgaande lijn van peuterspeelzaal tot en met voortgezet onderwijs ontwikkelen.
2. Gespreide verantwoordelijkheid door de betrokken organisaties en gezinnen aan te spreken op hun eigen verantwoordelijkheid met daarbij een regiefunctie voor de gemeente.
3. Schoolverlaters begeleiden. Bij voorkeur preventief, maar eventueel door daadwerkelijk de helpende hand te bieden.
4. Elke jongere moet de gelegenheid krijgen om een goede startpositie in de maatschappij te verwerven. Met name dient de samenwerking tussen de gemeente en onderwijsinstellingen te worden bevorderd.

5. Functionele samenwerking tussen scholen en instanties bevorderen waarbij het kind centraal staat.
6. Leerlingen persoonlijke aandacht en juiste begeleiding geven door schoolmaatschappelijk werk en passende onderwijsvoorzieningen.
7. Stimuleren van de realisatie van de Havotop in Burgum.
8. Leer-werktrajecten en maatschappelijke stages stimuleren waarbij de gemeente, indien nodig, de regiefunctie vervult.
9. Schoolverzuim tegengaan door het stellen van duidelijke regels, een goede controle en sancties.

6. Participatie, zorg en sociaal beleid

Voor het CDA telt ieder mens. Op 1 januari 2007 is de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) in werking getreden. Deze geeft de gemeente de taak te zorgen voor een samenhangend pakket van voorzieningen in de dorpen zodat iedereen kan participeren in de lokale samenleving.

Het CDA vindt dat de gemeente de regie moet nemen bij de noodzakelijke afstemming tussen de diverse vormen van jeugdbeleid zoals jeugdgezondheidszorg, jeugdbescherming en jeugdzorg. Daarnaast dient de gemeente een actieve rol te nemen bij afstemming van de verschillende zorgaanbieders. Het CDA kiest verder voor een gemeentelijk armoedebeleid dat aanzet tot het nemen van initiatieven.

Deze visie wil het CDA Tytsjerksteradiel als volgt vertalen:

1. Aandacht voor kwaliteit bij de aanbesteding van diensten en voorzieningen.
2. Aandacht voor kwaliteit bij de uitvoering van diensten en voorzieningen.
3. Alcoholgebruik onder jonge jongeren terugdringen.
4. Overgewicht bij jonge kinderen door onvoldoende beweging en ongezond voedsel voorkomen.
5. Bevorderen van 'mienskipssin' in de dorpen en een prominente plaats toekennen aan de 'omtinkers'.
6. Bevorderen van de zelfredzaamheid op het gebied van wonen, vervoer, recreatie en zorgvoorzieningen voor met name speciale doelgroepen zoals senioren, gehandicapten en allochtonen.
7. Vergroten toegankelijkheid openbare gebouwen.
8. Voorkomen van sociaal isolement door armoede, ziekte en gebreken.
9. Maatschappelijke participatie bevorderen.
10. Armoedeval door betaald werk verkleinen.
11. Integraal werken aan een preventief beleid ten aanzien van schuldhulpverlening.

7. Vrijwilligers, sport, Fryske taal en cultuur

Het CDA gelooft in een samenleving waarin mensen naar elkaar omzien en verantwoordelijkheid voor elkaar nemen. Het gemeentelijke beleid moet gericht zijn op het faciliteren van verenigingen voor zover zij een maatschappelijk doel nastreven.

Vrijwilligers zijn de ruggengraat van onze samenleving. Zij moeten daarom ondersteund worden. Door hun voorzieningen te bieden voor deskundigheidsbevordering en door hun inspraak te geven in beleidsvorming. Het CDA vindt dat de gemeente de waardering van vrijwilligers en mantelzorgers tot uitdrukking moet laten komen door hen te ondersteunen bij hun waardevolle taak.

Kerken en andere maatschappelijke organisaties vervullen een belangrijke rol bij de bewustwording van en het zoeken naar oplossingen van maatschappelijke problemen. Het CDA wil hen daarom ook betrekken bij de uitvoering van de WMO.

Sporten kent een groot aantal voordelen. Het is gezond, zorgt voor een gevoel van eigenwaarde en leert kinderen en jongeren het belang van respect voor elkaar en de tegenstander. Sportverenigingen krijgen naast hun primaire functie in toenemende mate een maatschappelijke rol bij de aanpak van sociale problemen en het bevorderen van gezondheidsbewustzijn.

Het CDA Tytsjerksteradiel is trots op de 'Fryske' taal en op de 'Fryske' cultuur. Deze moeten zoveel mogelijk gestimuleerd en in stand worden gehouden.

Deze visie wordt als volgt ingevuld:

1. Gemeentelijk beleid is gericht op het faciliteren van verenigingen met een maatschappelijk doel.
2. Vrijwilligers hebben mogelijkheden voor deskundigheidsbevordering.
3. Kerken en maatschappelijke organisaties actief betrekken bij de WMO.
4. Erkennen van de maatschappelijke functie van kerken.
5. Sport toegankelijk houden voor iedereen; hiervoor is nodig dat de sportvoorzieningen in de dorpen zo veel mogelijk behouden blijven. Clustering van sportvoorzieningen in onze gemeente is bespreekbaar, indien dit na inspraak en/of mede op initiatief van gebruikers en inwoners plaats vindt.
6. Gemeenschap moet respectvol omgaan met haar erfgoed.
7. Amateurkunst ondersteunen en die verder laten integreren in de maatschappij. Dit kan bij buitenschoolse activiteiten, onderwijs, vrijetijdsbesteding en de dagbesteding gehandicapten.
8. Speciale aandacht voor 'it Frysk' en de 'Fryske' cultuur.

8. Ruimtelijke ordening, wonen en landelijk gebied

Tytsjerksteradiel is een mooie gemeente en dit wil het CDA graag zo houden. Ten aanzien van de ruimtelijke ordening zijn voor het CDA twee uitgangspunten leidend: gespreide verantwoordelijkheid en rentmeesterschap. Er is vaak sprake van een duidelijke relatie tussen deze uitgangspunten. Het eerste uitgangspunt is dat van een heldere verdeling van bestuurlijke verantwoordelijkheden. Het CDA vindt dat de gemeente als eerste aan zet is bij de ruimtelijke inrichting van de directe leef- en woonomgeving. Het tweede uitgangspunt, het rentmeesterschap, heeft te maken met het feit dat het bij ruimtelijke ordening gaat om keuzes voor de lange termijn. Bestuurders moeten zich ervan bewust zijn dat de inrichting van de openbare ruimte ook gevolgen heeft voor de komende generaties. Daarom is het van belang burgers, maatschappelijke organisaties en ondernemers zoveel mogelijk te betrekken bij deze keuzes.

Goed en veilig wonen is een belangrijke levensbehoefte. Het CDA staat voor een actief doelgroepenbeleid als het gaat om woningbouw. Daartoe behoort het ontwikkelen van een gevarieerd woningbestand, zowel in de huur- als in de koopsector. Dit bevordert de doorstroom en is van belang voor een evenwichtige opbouw in de samenstelling van de inwoners in onze dorpen.

Maar wonen is meer dan alleen een huis of appartement. Ook de omgeving bepaalt het woongenot. Het karakter en de functies van het landelijk gebied zijn vooral in de laatste decennia sterk veranderd. Het CDA staat voor een leefbaar platteland en een levendig landelijk gebied. Ondernemers hebben er hun bedrijven en bieden werkgelegenheid. Denk aan de agrarische sector, de recreatieve sector en de vele bedrijven uit het midden- en kleinbedrijf. Het CDA vindt dat de gemeente integratie van wonen, recreëren en zorg moet stimuleren.

De Noardlike Fryske Wâlden is een Nationaal Landschap. Het Nationaal Landschap in onze gemeente biedt kansen voor het bevorderen van recreatie en toerisme en voor de financiering van het landschapsonderhoud. Deze kansen moeten worden benut. Het Nationaal Landschap mag de ontwikkelingen voor wonen en werken niet belemmeren.

Voortvloeiend uit deze visie wil het CDA Tytsjerksteradiel zich de komende vier jaar inzetten voor het bereiken van de volgende zaken:

1. Het ruimtelijk ordeningsbeleid wordt afgestemd op de demografische prognoses van de gemeente. In dat kader worden er regelmatig woonenquête's onder de bevolking gehouden.

2. Op basis van de hieruit geformuleerde behoefte hebben alle dorpen de mogelijkheid te bouwen. Bij voorkeur via inbreiding, als dit niet mogelijk is via uitbreiding. Burgum, Hurdegaryp, Gytsjerk en Oentsjerk krijgen de mogelijkheid om extra te groeien.
3. Het CDA is voor een actief doelgroepenbeleid afgestemd op de behoefte, zoals bijvoorbeeld sociale woningbouw, levensloopbestendige woningen en kangoeroewoningen (mogelijkheid voor mantelzorg).
4. De gemeente stimuleert vernieuwingen zoals kleinschalige woonvormen voor senioren met een beperking en andere woon/zorginitiatieven.
5. Aanwijzen van locaties welke vrij zijn van ofwel waarvoor een lichte beoordeling geldt door de Welstandscommissie.
6. Actief inspelen op het vrijkomen van voormalige boerderijen en hier een passende bestemming voor vinden, zonder dat agrarische bedrijven in hun ontwikkelingen worden beperkt.
7. Actief inspelen op wensen voor woningbouw in de vrije sector.
8. Het CDA blijft zich sterk maken voor een vitaal Tytsjerksteradiel, met goede, bereikbare en toegankelijke voorzieningen, die aansluiten op de behoeften van de bewoners.
9. Het CDA stimuleert het particulier initiatief om het voorzieningenniveau in de dorpen op peil te houden en bedrijfsvestiging aan te moedigen.
10. Voorzieningen worden waar nodig geclusterd om het voorzieningenniveau op peil te houden.
11. De regiofunctie van Burgum optimaal benutten.
12. De aanwezigheid van water in en rond Burgum beter benutten ten behoeve van woningbouw, bedrijvigheid en recreatie.
13. Zorg voor herstel en verbetering van de agrarische structuur en versterken van natuurlijke en landschapselementen in gebieden die gevolgen ondervinden van de aanleg van de centrale as.

9. Economische ontwikkeling, arbeidsmarkt en werkgelegenheid

Het CDA is voor een sterke gemeente. Het bedrijfsleven moet kunnen floreren en de gemeente moet daar goede randvoorwaarden voor scheppen. De gemeente kan wel ondersteunen maar moet niet op de stoel van de ondernemer plaats nemen. In een gezonde economie kunnen op een verantwoorde wijze voldoende middelen worden vrijgemaakt voor sociaal-maatschappelijke doeleinden, zoals onderwijs en participatie voor hen die niet mee kunnen doen in het reguliere arbeidsproces. Het hebben van voldoende en goede arbeidsplaatsen in de eigen leefomgeving (lees gemeente) is van essentieel belang. Daarmee wordt een bijdrage geleverd aan gerechtigheid en solidariteit in de samenleving. Het CDA vindt, dat het ondernemersklimaat, c.q. de werkgelegenheid kan worden verbeterd zonder dat dit ten koste gaat van het totale leefmilieu.

De agrarische sector is voor Fryslân een belangrijke, zo niet de belangrijkste sector in het buitengebied. Niet alleen de economische activiteit staat daarbij centraal maar ook de landschappelijke bijdrage. Een buitengebied dat haar aanzien ontleent aan agrarische activiteit en in sociaal-economische zin drijft op deze activiteit is reden genoeg om in de gemeentepolitiek terdege rekening te houden met de belangen van de agrarische sector.

Deze visie leidt voor de komende vier jaar tot de volgende speerpunten:

1. Het CDA vindt een duidelijke profilering van de gemeente belangrijk. De positieve eigenschappen van onze gemeente willen we extra promoten en aandacht geven.
2. Het belang van een goed contact met ondernemers voor ogen houden (één loket als toegang, met digitale ondersteuning) en inzicht houden in de dienstverlening aan ondernemers.
3. Het CDA wil bestaande bedrijventerreinen en winkelcentra onderhouden en zo nodig vitaliseren.
4. Het CDA wil dat er tijdig nieuwe bedrijfsterreinen worden ontwikkeld.
5. Een goede samenwerking met buurgemeenten c.q. regio wordt nagestreefd voor onder meer het afstemmen van economische ontwikkelingen.

6. Het CDA vindt betaald werk de beste vorm van sociale zekerheid. Daarom moet de gemeente bevorderen dat wie kan werken ook aan de slag gehouden wordt. Jongeren mogen niet aan de kant staan (direct aan de slag) en senioren mogen niet aan de kant worden gezet (dreigend verlies aan kennis en ervaring).
7. De gemeente voert een actief acquisitiebeleid voor vestiging van bedrijven.
8. Het CDA wil (agrarische) ondernemers ruimte en perspectief bieden voor de eigen gewenste bedrijfsontwikkeling, met de mogelijkheid op een goed inkomen.
9. Het CDA is voor innovatieve ontwikkelingen door agrariërs en plattelandsondernemers met initiatieven zoals een zorgboerderij, kinderopvang op de boerderij en boerencamping, educatiebedrijven en groene diensten. Daarbij mag de nieuwe functie de ontwikkeling van naastgelegen agrarische bedrijven niet belemmeren.
10. Versterken toeristische mogelijkheden in onze gemeente en extra aandacht voor de recreatiekernen Earnewâld en Eastermar.
11. Verbeteren structuur wandelpaden c.q. aanleg nieuwe paden.

10. Milieu, water, verkeer en vervoer

Rentmeesterschap, solidariteit en gespreide verantwoordelijkheid zijn de christendemocratische uitgangspunten die van bijzondere betekenis zijn als het gaat om het werken aan een goed leefmilieu. Duurzaamheid en klimaatbeleid vragen om gedragsverandering, andere prioriteiten en bijstelling van beleid. Door zelf het goede voorbeeld te geven, maar ook door gedragsbeïnvloeding en door particuliere initiatieven te stimuleren kan de Gemeente Tytsjerksteradiel hierbij een belangrijke rol spelen.

Vanuit deze visie wil het CDA Tytsjerksteradiel:

1. Een actief beleid gericht op CO₂-reductie en minder energieverbruik.
2. Het bouwen van energiearme woningen en waar mogelijk van energieneutrale woningen stimuleren.
3. Duurzame energieopwekking stimuleren.
4. Het gescheiden inzamelen van afval blijven bevorderen en waar mogelijk inzetten op hergebruik en recycling.
5. Een schone en veilige leefomgeving.
6. Via het gemeentelijk verkeers- en vervoersplan bereikbaarheid, verkeersveiligheid en duurzame vormen van mobiliteit bevorderen.
7. Kwalitatief goede inrichting van wegen.
8. Inrichting van secundaire wegen zodanig dat ze niet aantrekkelijk zijn voor doorgaand verkeer.

11. Middelen

Goed rentmeesterschap betekent ook, dat de gemeentelijke huishouding op orde moet zijn. Het CDA wil dat het voorgestelde beleid wordt uitgevoerd en dat de daarvoor noodzakelijke middelen beschikbaar zijn. Daarnaast vindt het CDA dat de lasten voor de burgers en ondernemers niet onevenredig mogen toenemen. Steeds opnieuw zullen zich situaties voordoen, waarin de twee genoemde doelstellingen op gespannen voet met elkaar staan. Het CDA vindt in dit kader de volgende zaken van belang:

1. Regelmatige evaluatie van het beleid door de Raad. Het rendement van investeringen beoordelen. Nagaan of taken kunnen vervallen of efficiënter kunnen worden uitgevoerd.
2. De gemeente heeft jaarlijks een sluitende begroting, die ingekaderd is in een meerjarenbegroting.
3. Reserves zijn nodig voor een duurzaam (meerjaren-) beleid en moeten op peil worden gehouden.
4. De sterkste schouders dragen de zwaarste lasten.